

Opsamling på konferencer om den åbne skole den 22. januar på Docken i København og den 16. februar på ARoS i Aarhus

27. februar 2015

Kulturministeriet og Undervisningsministeriet afholdt i fællesskab de første to af fire konferencer om implementeringen af den åbne skole: Den nye folkeskolereforms krav om, at skolerne i højere grad skal åbne sig over for det omgivende samfund ved at inddrage lokale idrætsforeninger, musik- og billedskoler, museer eller andre lokale foreninger.

Formålet med konferencerne er at give kultur- og foreningslivet inspiration og praktisk viden med henblik på at byde ind med ideer og samarbejdsprojekter til den åbne skole. Deltagere er repræsentanter fra museer, teatre, biblioteker, frivillige foreninger, kultur- og foreningsområdets interesseorganisationer, kunstneriske uddannelsesinstitutioner, kommuner, musik-, kultur- og billedskoler samt udøvende kunstnere.

Ministertaler

Undervisningsminister Christine Antorini pointerede, at den åbne skole skal udvikle børns faglighed samt bidrage til livsduelighed og almen dannelse. Den åbne skole er et vigtigt element i skolereformen, fordi den bidrager med merværdi ved at bringe andre fagligheder ind i skolen og sætte læring i et bredere perspektiv. Kultur- og foreningslivet har en kæmpe rolle, og skal som ekstern aktør vise, hvordan samarbejdet spiller ind i de læringsmål og kompetencer, børnene skal have med sig. Undervisningsministeren takkede for den interesse og samarbejdsvillighed, kultur- og foreningslivet lægger for dagen, men anerkendte, at der er pres på ude på skolerne, hvor bl.a. indhold og nye arbejdsmetoder skal falde på plads, hvorfor visionen om den åbne skole nogle steder er sat lidt i bero. Hun opfordrede kommunerne til at rammesætte samarbejdet, støtte og synliggøre netværk og læringsforløb samt at erfaringsudveksle mellem skolerne for at støtte processen.

Kulturminister Marianne Jelved lagde i sin tale vægt på, at den åbne skole og mødet med kunstnere og kulturliv kan give børn en oplevelse af at være på lige fod og en del af et fællesskab, hvilket kan bidrage til at bryde den negative sociale arv. Det er vigtigt, at det bogligt rationelle og det æstetisk kunstneriske, læring og dannelse supplerer hinanden i undervisningen, og at den åbne skole giver mulighed for at tænke kultur og foreningsliv mere bevidst ind i skolens hverdag, end det hidtil er sket. Reformen udfordrer dog samtidig skolerne i hele deres måde at tænke skole på, både hvad angår læringsmål og dannelse, men kultur- og foreningslivet står parat til at være med til at løfte opgaven med at få alle børn med.

Plenumoplæg

Jørgen Mandrup, næstformand i Skolelederforeningen, reflekterede over opgaven med at implementere den åbne skole. Han talte om den magi, som opstår, når eleverne møder virkeligheden udenfor skolen, fortalte at skolerne i de første måneder efter reformen har haft fokus på arbejdstidsaftalen, men nu rettes blikket mod reformen og den åbne skole. På konferencen på ARoS fremhævede Mandrup det netop indgåede forlig mellem KL og Danmarks Lærerforening om overenskomst 2015-18, som giver en platform for at arbejde videre med den åbne skole. Ifølge Mandrup er folkeskolereformen en nødvendig læringsreform med fokus på den læringsmålsstyrede undervisning, hvor skoleledere får en rolle tættere på undervisningen som lærernes sparringspartner. Mandrup nævnte, at samarbejde og partnerskaber ikke er nyt, men hvor de før har været ujævnt fordelt og båret af den enkelte lærers engagement, har den åbne skole stort potentiale for at skabe institutionel forankring og udbredelse. Det kræver partnerskaber at opfylde reformens krav til den læringsmålsstyrede undervisning og styrke den generelle trivsel, men det er en ny ledelsesdisciplin, hvor samarbejdet skal løftes fra individ- til organisationsniveau.

Søren Bechmann, læringskonsulent i Undervisningsministeriet, gav en introduktion til, hvad den åbne skole er: En skole, der inddrager sin omverden med et særligt fokus på lokalsamfundet. Han fortalte om fælles mål som afsæt for samarbejdet, at eleverne generelt skal lære. Den åbne skole og samarbejdet med eksterne aktører skal altså ikke ses som et pusterum, men som en afveksling, der går i samspil med skolens øvrige aktiviteter. Slutteligt gav han gode råd til, hvordan man som ekstern aktør kommer videre: De eksterne udbud skal være let tilgængelige, ledelse og forvaltning skal bakke op, som ekstern aktør skal man sætte sig ind i læreplaner og læringsmål med hjælp fra bl.a. emu.dk samt ikke mindst samarbejde med dem, der er klar – i stedet for at lade sig slå ud af dem, der ikke er. Slutteligt brugte Bechmann metaforen ”at være en god stregspiller” som udtryk for, at man som ekstern aktør skal man være målsøgende, finde de gode placeringer og gøre sig spilbar.

Flemming Olsen, formand for Skolenetværket, Børne- og Kulturchefforeningen, fortalte om værdien af børns møde med kunst og kultur med udgangspunkt i forskning på området. Herunder Anne Bamfords og James Catteralls konklusioner om kunst og kulturs betydning for personlig og social udvikling, livsduelighed, samt kultur som katalysator og redskab til at bryde den sociale arv og skabe samfundsmæssig værdi. Olsen nævnte herunder Price Waterhouse Coopers rapport om projektet Creative Partnerchips i London, som viste, at afkastet er 1:15 ved at investere i kunst og kultur i relation til skoler. BKF, som rummer både kulturchefer og chefer for skolen, er en central spiller i forhold til skolen, der kan rådgive i forhold til kulturudvalg m.v. og som bl.a. har udarbejdet et notat med gode ideer til, hvordan man kan komme i gang med samarbejde på tværs af de to områder. Olsen gav desuden en række råd til samarbejdet: Det skal være gensidigt forpligtende, man skal tænke skoledagen og læring fleksibelt, alle involverede skal føle ejerskab og projekter skal forberedes i fællesskab samt være værdiskabende

for begge parter. Det er vigtigt med forventningsafstemning, afklaring af målsætninger og efterfølgende fælles evaluering. Derudover skal der være kommunal og ledelsesmæssig opbakning. Slutteligt fremhævede Olsen på ARoS Fredensborg Kommunes projekt, ”Skolen i virkeligheden”, hvis IT-plattform nu kan spredes til andre kommuner. Han opfordrede til at se hjemmesiden bkchefer.dk, hvor man kan finde eksempler og information om samarbejdet.

Herefter fulgte fem oplæg med eksempler på gennemført samarbejde mellem skole og kultur- og foreningsliv: Arne Gaardsted Jørgensen, leder af Den Kreative Skole i Fredericia, der omfatter musik-, drama-, billed- og danseskole og kulturbørnehaven, fortalte om, hvordan den kreative skole blev skabt, og hvordan de i dag samarbejder med skolerne. Gitta Malling, teaterleder for Limfjordsteatret blev bistået af Kirsten Langer, tidligere skoleleder på M.C. Holms Skole, på Docken og af Helle Kappel Nielsen, skoleleder på Hem Skole, på ARoS. Malling fortalte om deres samarbejde omkring projektet ”Vandringer på fortællingens hovedvej”. Jimmy Bredow, daglig projektleder i Nationalt netværk af skoletjenester, og Dorte Vind, koordinator i Nationalt netværk af skoletjenester, Region Sydvest- og Sønderjylland, fortalte om skoletjenestens rolle som brobygger mellem kulturinstitutioner/foreninger og skoler/læring. Projektleder Tine Seligmann fortalte om projektet Learning Museum, hvor museumsansatte og lærerstuderende får stort gensidigt udbytte af at sparre, hvilket både kvalificerer kommende læreres brug af museerne og museernes undervisning. Alyse Bjørge, grupperådsformand for KFUM Buddingespjederne, fortalte om projektet ”Junglespejd”, hvor en lille spejdergruppe med kun 35 medlemmer arrangerede en både sjov og fagligt indholdsrig dag for en hel folkeskole.

Efter frokosten på Docken optrådte 8. H fra Skovgårdsskolen i Gentofte med danseformen breakdance instrueret af Uppercut Danseteater og i samarbejde med Kulturskolerne i Gentofte. På ARoS optrådte elever fra Aarhus Musikskole med en kort musikforestilling inspireret af Dantes ”Guddommelige Komædie”, som også ARoS’ museumsbygning er. I kælderetagen spillede 7. klasse fra Viby Skole på trommer, på 8. sal spillede 4. klasser fra Skåde og Katrinebjergskolen på tværflojter, og på 4. sal afspillede elektronisk musik komponeret til lejligheden af et par E-musikere på MGK – Aarhus Musikskoles Musikalske grundkursus.

Workshops:

Efter de musikalske indslag blev konferencedeltagerne inddelt i grupper til workshops, som indeholdt hvert sit oplæg med et konkret samarbejds eksempel, der dannede udgangspunkt for efterfølgende gruppediskussioner om samarbejds potentialer og -udfordringer.

1. Musik- og kulturskoler: Marianne Ubbe, skoleleder ved Sanderumskolen, og Uffe Most, musikskoleleder ved Odense Musikskole fortalte om samarbejdet mellem Odense Musikskole og Sanderumskolen. På Docken kom workshopdeltagerne i de efterfølgende diskussioner omkring problematikker som økonomi, kompetenceudvikling, skolens og musikskolens forskellige

udgangspunkter for samarbejdet, ledelsesopbakning samt udfordringer i forhold til overenskomster og arbejdstid. På ARoS kredsede diskussionen blandt deltagerne i workshoppen om ligeværdigheden blandt samarbejdspartnerne, og det blev fremhævet, at møder bør holdes på det samme ledelsesniveau for at undgå en uligevægtig relation. Den største udfordring adresseret var rollefordelingen mellem skolelærere og fag-specialister. Slutteligt blev det bekendtgjort, at musikskolernes opgave er ved at blive redefineret; musik og kulturskoler skal til at køre i flere spor og i den udviklingsproces er det væsentligt med sparring og erfaringsudveksling, som bl.a. Dansk Musik- og KulturskoleLedere pt. er i gang med at iværksætte.

2. Museer og kunsthaller: Nana Bernhardt og Julie Johnsen, formidlere fra SMK, og Søren Svendstrup Lund, lærer på Øster Farimagsgade Skole, fortalte om innovationsforløbet PLUS, hvor en lokal 8. klasse udviklede ideer til museets nye have i samarbejde med fagfolk på SMK. For deltagerne i workshoppen på Docken tog diskussionen et lavpraktisk udgangspunkt med spørgsmål om økonomi og personale på både skole og SMK, som de dominerende elementer. Den alternative form for brugerinddragelse gav anledning til diskussion om, hvor anvendelig casen var til at eksportere ideen til andre kulturinstitutioner. Flere gav udtryk for, at SMK har nogle helt særlige ressourcer til rådighed, og udfordringer som f.eks. at overbevise de respektive ledelser om kvalitet frem for kvantitet i sådanne projekter, samt mulighederne for kommunal inddragelse, blev belyst. I relation til SMK's særlige ressourcer til samarbejdet med skolen bemærkede SMK, at det er korrekt, at SMK har mere personale hertil, men at SMK tilsvarende har en stor drift med mange samarbejdsforløb, der inkluderer ca. 40.000 elever årligt. Det er derfor også for SMK en udfordring at finde ressourcer til partnerskaber, men det prioriteres, og handler ofte om at skalere op og ned. På ARoS kredsede diskussionerne om konkrete spørgsmål i forhold til samarbejde, såsom længde af forløb, ressourcer, udvikling og drift. Endvidere fremhæves det essentielle i at klarlægge motivationen for samarbejde. Slutteligt blev det diskuteret, hvordan man styrker de pædagogiske kompetencer på museerne.

3. Film- og scenekunst: Anna Katrine Korning, dansekonsulent i Dansehallerne, fortalte om et skoleforløb for 6. klasse, Dansematematik, hvor dans og bevægelse kombineres med faget matematik. I workshopgrupperne på Docken påpegede deltagerne udfordringer som manglende ressourcer, det tværfaglige møde og vigtigheden af engagement fra lærerene. Deltagerne efterlyste, at Kulturministeriet og forvaltningerne tager ansvaret og sætter rammerne for samarbejdet. Der blev også rejst tvivl om formålet med konferencen. På ARoS dannede målstyringsparadigmet rammen for diskussionen.

4. Foreninger: Tobias Hasselby Nielsen, frivillig i Red Barnet Ungdom fortalte om undervisningsprojektet MobSQUAD, hvor frivillige unge fra Red Barnet Ungdom underviser folkeskolens mellemtrin i selv at identificere og stoppe mobning gennem leg og dialog. I workshopgrupperne på Docken kom følgende problematikker op: tids- og ressourcespørgsmål – herunder blev der spurgt, om der er særlige midler, foreningerne kan søge, ligesom der er til f.eks. museer, og det blev diskuteret, om frivillighed må koste. Tilsvarende blev en fælles

platform/skoletjeneste på foreningsområdet efterlyst, og det blev nævnt, at landsorganisationer som DIF/DGI bør tage denne på sig. Vedrørende samarbejdet med skolen lokalt diskuterede grupperne etablering og fastholdelse, langsigtede perspektiver og nødvendigheden af gensidig forventningsafstemning om eksempelvis rollefordeling. På ARoS blev det understreget, at det er nødvendigt med forsigtighed og tålmodighed i mødet mellem de forskellige kulturer på skoler og foreninger, og man skal derfor være påpasselig med ikke at falde ind i gamle fortællinger om, at samarbejde er vanskeligt. Samarbejde er ikke grundlæggende nyt, hvorfor workshoppen anbefalede, at man anvender nogle af de eksisterende platforme og netværk, men med fokus på ligestilling i samarbejdet.

5. Litteratur og biblioteker: Dorte Kamstrup, læringskonsulent på Antvorskov Skole, fortalte på Docken om det tværfaglige middelalderprojekt, "Tilbage i tiden", der involverede kildelæsning, fortælling og formidling for 6. klasse, og som omfattede biblioteket, kirken og museet i Slagelse. De efterfølgende diskussioner centrerede sig om organiseringen af samarbejde (top-down/bottom-up), nødvendigheden af at inddrage læringsmål i udviklingen af projekter, men samtidig undgå, at børnenes "engagement" bliver kvalt i de "restriktive" rammer, som læringsmålene sætter (fri oplevelse/erfaring/sansning). Det blev også nævnt, at relationer mellem forskellige faggrupper er vigtige, men at samarbejde kræver rolleafklaring og en fast ramme med forpligtende samarbejde mellem parterne. På ARoS holdt Christian Korsgaard fra Kvaglund Bibliotek oplæg om projektet "Det er MIT bibliotek!", der gennem rollespil giver skolens elever i 8. klasse en forståelse af, at biblioteket er meget mere end bøger, og at indholdet i biblioteket er resultatet af en demokratisk beslutningsproces, som børnene gennem spillet selv får mulighed for at afprøve. Workshop-deltagerne reflekterede efterfølgende over folkebibliotekets rolle som frirum, fortællingens betydning, formel vs. uformel læring. Workshoppen kom vidt omkring og casen beviste, at biblioteker kan noget anderledes, hvor der skabes åbne rum til debatklubber, der udvikler eleverne, også efter skoledagens afslutning.

6. Udøvende kunstnere: Initiativtager, kunstner og underviser Rasmus Lind Greiner og Christine Bjerring Bækholm, der er billedkunstlærer på Kildevældskolen, fortalte om forløbet "Kunst på Tværs" på Østerbro. Forløbet tilbyder skolens elever workshops, hvor forskellige kunstnere og arkitekter optræder som gæsteundervisere, der inspirerer eleverne i, hvordan de kreativt kan bruge byrummet som kommunikationskanal. Fokus er på tværgående æstetiske læreprocesser og hvordan de aktivt kan være med til at udforme det miljø de dagligt færdes i. I den efterfølgende diskussion på Docken blev det ligestillede samarbejde mellem kunstner og lærer samt inddragelsen af nærmiljøet fremhævet. Flere pegede på at økonomiske udfordringer og gæstelærernes begrænsede tid på skolen er en barriere for gennemførelse og fordybelse, og andre mente at flere kunstners vante fokus på deres egen kunstneriske praksis kan være en udfordring, for de åbne intersubjektive processer, der fordres i sammenhængen. Deltagere foreslog en turnusordning med tilknytning af en række kunstnere der kunne arbejde med lignende forløb over hele landet. På ARoS omhandlede diskussionen også rollefordelingen mellem lærere og kunstnere, hvilket erfaringen

viste, kunne være sammenflydende. Der blev peget på, at en klar rollefordeling var at foretrække.

På Docken afsluttedes konferencen med en opsamling i plenum, hvor konferencelederen interviewede repræsentanterne fra hver workshop om resultaterne, og efterfølgende blev der plads til spørgsmål og kommentarer. Her var vigtige pointer at:

- Logistik fylder meget i diskussionerne.
- Økonomi er et væsentligt omdrejningspunkt i samarbejdsaftaler, og skolernes medfinansiering er en udfordring.
- Kulturinstitutionerne skal være gode til at formidle, hvad de kan tilbyde i et eksternt læringsmiljø, herunder formidle og dokumentere – også med det formål at gøre erfaringer på tværs af felterne.
- Institutioner oplever, at skolerne forventer et færdigt produkt frem for et, der udvikles i fællesskab.
- Sidemandsoplæring i projekter kan være et nøgleord. Det prioriteres på skoler, så lærere kan lære noget, de kan anvende efterfølgende.
- Den åbne skole skal være bred, og det skal også indtænkes, at den rummer mere end kulturlivets inddragelse.

På ARoS afsluttedes dagen med en opsamling i plenum, hvor konferencelederen interviewede en repræsentant fra hver workshop om resultaterne fra dagens workshops og efterfølgende blev der plads til spørgsmål og kommentarer. Her var vigtige pointer at:

- Logistik fylder meget i diskussionerne.
- Økonomi er et væsentligt omdrejningspunkt i samarbejdsaftaler, og skolernes medfinansiering er en udfordring.
- Kulturinstitutionerne skal være gode til at formidle hvad de kan tilbyde i et eksternt læringsmiljø, herunder formidle og dokumentere, også med det formål at gøre erfaringer på tværs af felterne.
- Institutioner oplever, at skolerne forventer et færdigt produkt fremfor et, der udvikles i fællesskab.
- Sidemandsoplæring i projekter kan være et nøgleord. Det prioriteres på skoler, så lærere kan lære noget, de kan anvende efterfølgende.
- Den åbne skole skal være bred, og det skal også indtænkes, at den er mere end kulturlivets inddragelse.